

Т. М. Пушкар, Д. О. Ширман
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ

Художній твір – це твір, який образно відображує світ та призначений для загальної передачі різних видів інформації, такої як інтелектуальна, естетична, емоційна, а також виконує функцію передачі настрою читачеві та має на нього відповідний вплив. Така властивість художнього тексту як емоційне забарвлення дозволяє визначити мету створення тексту. Виклад простих фактів – це лише засіб того чи іншого впливу на читача.

На формування емоційних та розумових відносин до якихось відповідних явищ, фактів чи подій у художньому тексті виконує саме функція впливу. Автор зазвичай має на меті не просто викликати у читача гнів, сум чи радість, а саме проявити ці емоції? виходячи з певної ситуації.

Дійсність у художньому тексті представлена образно, це є і його головною відмінністю від інших видів тексту, наприклад наукового чи публіцистичного. Класифікація текстів основана на існуванні двох різних систем мислення людини: логічного та образного. В порівнянні з науковими, документальними та будь-якими іншими немистецькими текстами, котрі спираються саме на систему логічного мислення та логічне зображення світу, художні твори? користуючись образним мисленням, залучають читача пізнавати світ за допомогою образів.

Інформація в художньому тексті має особливий специфічний характер. Це інтелектуальна, емоційна та естетично-забарвлена інформація в порівнянні з сухими науковими чи документальними фактами. Такі види інформації потребують особливих способів вираження, а саме через раціональний, емоційний та естетичний вплив на людину, яка її отримує.

Існують різноманітні мовні засоби різних рівнів, які дають змогу досягти такого впливу. До таких засобів відносяться: ритмічна організація тексту, фоносемантика, граматична семантика та інші. В художньому творі інформація може надаватися як експліцитно, так і імпліцитно, тобто за допомогою різних іносказань, таких як алегорія, символ, алюзія, тощо.

Ще однією особливістю художнього тексту є передбачення автором рівень активності читача та його участь у створенні твору. У деяких випадках автор враховує життєвий і читацький досвід того, кому цей текст буде адресований, розраховуючи на появу у читача відповідних асоціацій, роздумів та домислювання.

Наступна особливість художнього твору – це присутність ліричного героя. За словами Виноградова В.В., у творі завжди присутній образ автора, який і створює обов'язкову внутрішню єдність тексту. Художній текст повинен мати авторську позицію та особисте ставлення до подій та героїв, тобто він не є

об'єктивним, при цьому образ автора та образ оповідача, від імені якого ведеться оповідь, – це два різні образи. Автор може вести розмову як від імені жінки, так і від імені чоловіка, герой може бути як позитивним, так і негативним, але письменник завжди веде приховану мову з читачем, яка є важливішою описуваних подій у творі.

Особливістю художніх творів є їх композиція, тобто структурна різноманітність – чергування епізодів різних сюжетних ліній, які потім перетинаються між собою, зміщення хронології або логіки подій. Наприклад, епізод може набути нового забарвлення. Ще один приклад – це створення двозначності та приховування інформації для змушування читача мислити. Всі ці прийоми служать для створення відповідних вражень та настрою під час читання.

Неможливо також не врахувати і те, що художній текст також має високий рівень національно-культурної та тимчасової обумовленості. Національна специфіка присутня у творі завжди, незалежно від того хоче цього автор чи ні. Художній твір завжди відображає особливості того часу та місця, де письменник проживав чи проживає в момент написання твору та до якої національності належить. Також великий вплив відіграють історичні події та соціальні проблеми в той чи інший період часу. Текст завжди зберігає національну культуру, адже саме мова, якою написаний художній твір, несе в собі відображення історично сформованих принципів сприйняття дійсності народом через метафори, епітети та метонімічні номінації.

Специфічні особливості художнього тексту визначають проблеми, з якими стикається перекладач під час роботи з ним.

Текст оригіналу містить різноманітні стилістичні прийоми, які існують для того, щоб зробити його яскравим і виразним.

Є два підходи до перекладу такого виду твору: копіювати прийом оригіналу, або, за неможливості, розробити переклад з власними стилістичними засобами, які б максимально передавали емоційний ефект, що закладений в тексті. Це називають стилістичною компенсацією.

Важливою є не форма, а саме функція стилістичного прийому в тексті. Лексичні засоби виразності дозволяється замінити граматичними і навпаки.

Порівняння та метафори з часом перетворились на стійкі вирази – ідіоми. Існують правила перекладу таких одиниць: еквівалент (*better late than never* – краще пізно, ніж ніколи; *hold your horses* – притримай коней; *there is no smoke without fire* – диму без вогню не буває); відносний еквівалент (*all is not gold that glitters* – не все те золото, що блищить; *ask me another* – спитай щось легше; *face the facts* – дивитися фактам в обличчя); аналог (*business before pleasure* – закінчив діло – гуляй сміло; *a wicked tongue* – не язик, а жало; *love is ageless* – любові всі віки покірні).

При перекладі художнього тексту необхідно застосовувати власний творчий підхід, адже часто виникає необхідність відображати оригінальну авторську образність. Такий текст неможливо перекласти, застосовуючи лише дослівний переклад.

Також велику складність у перекладі представляють образні картини – розгорнуті метафори. В таких метафорах вжите в метафоричному значенні слово викликає образне значення. У даному випадку знову перед перекладачем стає вибір – зберегти образний стержень фігури оригіналу або ж замінити його своїм і при цьому зберегти адекватність та стилістичну спрямованість.

Існує велика кількість засобів передачі інформації у художньому тексті, але, навіть застосовуючи ці засоби, неможливо повністю передати зміст, не змінюючи переклад, тому перекладач часто звертається до прийому компенсації, що дає неминучий ефект нейтралізації важливих компонент перекладу. Такими засобами є: епітети, порівняння, метафори, авторські неологізми, різні типи повторів (морфологічні, фонетичні, тощо), гра слів, іронія, топоніми, діалектизми.

Всі вищеперераховані засоби не можуть бути перекладені з високою точністю, тому у будь-якому випадку виникають такі проблеми: частина інформації відкидається або не перекладається зовсім, інша частина не відтворюється в оригінальному вигляді і зазнає певного роду змін, приводиться інформація, котра відсутня в оригіналі зовсім.

У будь-якому випадку перекладач повинен надати максимально точний та адекватний текст, наскільки це можливо, та водночас зберегти емоційну, моральну, естетичну та інші складові, які є надзвичайно важливими для художнього твору.

А. О. Романюк
Національний авіаційний університет

ГРАМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ ТВОРУ О. ВАЙЛДА «КЕНТЕРВІЛЬСЬКИЙ ПРИВИД» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

При перекладі художніх творів важливим є вивчення граматичного аспекту, оскільки адекватне розуміння лексичного змісту висловлення персонажу є неможливим без урахування структурного оформлення цього висловлення. Актуальним у цьому ракурсі є не міждомовна кореляція формальних структур у різних мовах, а пошук їх структурно-функціональних аналогів у мові перекладу. Останній передбачає аналіз перекладацьких трансформацій морфологічного та синтаксичного характеру.

Граматичні трансформації досліджували такі відомі перекладознавці, як В. І. Карaban, В. Н. Комісаров, С. Є. Максимов, Я. І. Рецкер та інші. Згідно з